

devadesát
let

celkem 45 let svobodného
a 45 let ilegálního
skautování

brněnských
třináctek

1921–2011

Junák – svaz skautů a skautek ČR
13. středisko "Hiawatha" Brno

Devadesát let brněnských třináctek

Vychází 28. 9. 2011 pro potřeby 13. střediska "Hiawatha" Brno
v nákladu 100 výtisků.

Cena jednoho výtisku je 50,- Kč.

Odpovědný redaktor: Ondřej Daněk

Autoři článků a zdrojů: Jan Navrátil, Zora Pospíchalová, Ladislav Nosál, Bořivoj Koldovský, Alois Durdák, Josef Drábek, Oleg Uvarov, Michal Zedníček, Lukáš Ustrnul

Grafická úprava: Ondřej Daněk, Tomáš Mátl, Lukáš Jakubiček

Korektura: Magda Svobodová

Jako ilustrace byly použity prahově upravené fotografie
z archivu střediska.

Vydavatel: MSD

ISBN: 978-80-7392-172-9

90 devadesát let brněnských třináctek 13

celkem 45 let svobodného
a 45 let ilegálního
skautování

OBSAH

Devadesát let	7
Počátky brněnského skautingu	9
Sup Bělohav.....	11
Prvních dvacet let Třináctky	13
Z paměti vůdce Třináctky.....	15
Třináctka za války	17
Z vlčete vlkem	21
Poválečný rozmach	23
První poválečné tábory	25
Temno.....	27
Cvrček.....	29
Obnovení Třináctky.....	31
Srub A. B. Svojsíka.....	33
Normalizace	35
Periodika v našem středisku	37
Znovuobnovení střediska.....	39
Základna Supa Bělohava.....	41
Lužánecká Třináctka	43
Zpráva o současné situaci střediska	47
Přehled historie střediska	49
Rejstřík.....	51

DEVADESÁT LET

Před devadesáti lety dostal Albert Einstein Nobelovu cenu. Před devadesáti lety byla poprvé použita vakcína proti tuberkulóze, před devadesáti lety získalo Irsko samostatnost.

Před devadesáti lety vzniklo naše středisko. Devadesát let je pro informaci víc než 750 000 hodin. Za devadesát let stihne srdce člověka udeřit asi šedesátmilionkrát.

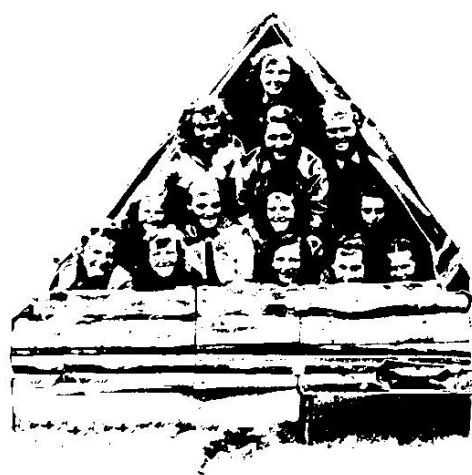
Tak dlouhá je naše historie. Pojďme zjistit, jak se našim oddílům kdy dařilo, kdo je kdy vedl a kde zrovna tábořily. Pojďme se podívat, jak žily za oněch 45 let svobody, a jak během 45 let ilegality. Pojďme si na několika příspěvcích užít atmosféru doby a připomenout si osudy některých našich členů...

za redakci Me3d

V brožuře najdete v devíti navazujících kapitolách chronologický přehled historie „brněnských třináctek“. Za každou kapitolou navíc najdete krátký článek vztahující se k dané době. V textu jsou dále umístěny upravené fotografie z dění našich oddílů a v poslední řadě též frky¹ pro zpestření (a pak prý že je historie nezábavná).

Tato historie přes veškeré snahy není kompletní a mohou se v ní vyskytovat i drobné faktické nedostatky. Pokud by měl kdokoliv jakoukoliv upřesňující informaci, necht' neváhá a předá ji středisku!

¹ „Frk“ čili „hlod“ je vtipná situace nebo průpovídka pronesená v průběhu činnosti (na schůzkách, výletech, táborech).

POČÁTKY BRNĚNSKÉHO SKAUTINGU

První skautský tábor na světě vede roku 1907 zakladatel skautského hnutí R. Baden-Powell na ostrově Brownsea v jižní Anglii. O necelých pět let později vydává zakladatel českého skautingu, A. B. Svojsík, knihu Základy junáctví a pořádá první skautský tábor v Čechách. Téhož roku vede přednášku o skautingu ve škole na Dlouhé ulici (dnes Staňkova) v Brně, které se účastní mimo jiné i František Hanzelka, pozdější vůdce třináctého oddílu a rovněž oblastní velitel Junáka.

Roku 1914 Svojsík zakládá první českou skautskou organizaci, Junák – český skaut². Téhož roku potkává tehdy šestnáctiletý František Hanzelka knihkupce J. Tvrdého, shodou okolností skautského vůdce. Na Nový rok 1915 pod jeho vedením vzniká první brněnská skautská družina, složená většinou z Františkových spolužáků.

Kukačky, jak se družina nazývala, se schází většinou v neděli odpoledne. Čas tráví cvičením, zpěvem a prohlubováním skautských dovedností. Sedmičlenná družina pomáhá koncem ledna při záchraně tonoucího z Červeného rybníka (Královo Pole). Na vycházky však chodí zřídka, neboť obuv není za války nemajetným občanům příliš dostupná. A válka je také důvodem ukončení jejich činnosti – nejprve vedoucí J. Tvrdý, ale později i členové družiny, odchází na frontu.

Hned první den v roce 1916 je založena Moravská družina skautů pod vedením D. Pavlíčka, která v létě pořádá první letní

² Junák – český skaut je první skautskou organizací na území ČSR, ale nikoliv jedinou. Za první republiky jich postupně vznikne několik desítek. Ke sjednocení dochází až z potřeby celistvé organizovanosti před druhou světovou válkou (za druhé republiky).

tábor v Lelekovicích. Po odchodu některých vedoucích na jaře následujícího roku však družina živoří až do konce války.

Už v roce 1918 vznikají v Brně tři oddíly skautů, tehdy ještě Baden-Powellových. O rok později se přidávají oddíly s čísly 4. a 5. U zrodu žabovřeské „pětky“ stojí František Pozdišek, pozdější zakladatel třináctého oddílu. Mezi lety 1920-1922 vzniká zhruba deset dalších oddílů, a to jak Baden-Powellových, tak i Svojsíkových skautů. Zasluhou J. Nebeského všechny oddíly do roku 1922 přestupují pod organizaci Svaz Junáků skautů Republiky československé. Z důvodu velkého počtu oddílů v brněnském okrese dochází pro potřeby Junáka roku 1924 k jeho rozdělení na Brno-město a Brno-venkov.

SUP BĚLOHLAV

příběh brněnského skauta Františka Hanzelky

Jeden z nejvýznamnějších brněnských skautských činovníků se narodil na úplném sklonku 19. století. Stal se členem první brněnské družiny Kukaček pod vedením Josefa Tvrdého, zúčastnil se prvního letního tábora brněnských skautů u Lelekovic roku 1916.

Po návratu z vojny roku 1919 vedl tábor u Mohelna, později vedl 4. a pomáhal při zakládání 5. brněnského oddílu. Zároveň byl činným vůdcem v Sokole a zpočátku se snažil o spojení Junáka s touto organizací, což mu ale později Svojsík rozmluvil.

Dne 1. listopadu 1926 převzal vedení třináctého oddílu, s nímž byl roku 1929 na celosvětovém

jamboree u Birkenheadu. Později vedení předává a stává se župním zpravodajem Junáka pro Brno, později oblastním velitelem a od roku 1968 dokonce místonáčelníkem pro Moravu.

Za činnost za války, během níž zůstává v čele brněnského ilegálního skautingu, posléze získává bronzový Junácký kříž „Za vlast 1939-1945“.

Přezdívku Sup si vysloužil svým puntíčkářstvím a neostýchavostí k již „zabitým věcem“, tedy neřešitelným problémům. Přídomek Bělohlav získal s rostoucím věkem. Skautsky je František Hanzelka činný od roku 1915 až do roku 1970, o sedm let později umírá.

Hra na honěnou

Šipka: „Nesahej na mne!“

PRVNÍCH DVACET LET TŘINÁCTKY

13. prosince 1921 zakládá František Pozdíšek, student VUT v Brně, chlapecký oddíl s číslem 13 (v prvním skautském sboru). Hned následující rok oddíl odjíždí na letní tábor ke Ketkovickému mlýnu na řece Oslavce, roku 1923 pořádá putovní tábor Šumavou a roku 1924 stanuje u Bítova. Od roku 1926 vede Třináctku František Hanzelka (Sup; později oblastní velitel Junáka pro Brno). S ním oddíl o prázdninách vyráží k Velkému pařezitému rybníku u Telče a další rok do údolí Bělé v Orlických horách.

Roku 1929 se oddíl účastní třetího světového skautského jamboree v Birkenheadu v Anglii. Posléze se do čela Třináctky dostává Eduart Ureš (Ataman; pozdější zemský náčelník Junáka a generál čs. armády), který vede tábor u Dalešic a putovní tábor mezi Velkými Karlovicemi a Trenčínem. Zhruba v té době vzniká při oddíle smečka vlčat pod vedením Hugo Rosendorfa (Krokodýla), který ji roku 1933 osamostatňuje.

Mezi lety 1931-34 vede skautský oddíl Ladislav Nosál (Čuňál), roku 1932 Třináctka přechází do 2. skautského sboru a následující tábor je spojený s 6. oddílem na Holné u Jindřichova Hradce. Spojený tábor s 6. oddílem je ještě alespoň další dva roky, nejprve opět na Holné a roku 1936 u Třeběnického mlýna na Jihlavce.

V té době vedou oddíl J. Dejmek a L. Kubeš, později pak bratři Vaňurové, kteří pořádají tábor u Velkého pařezitého rybníka.

Roku 1938 vede oddíl Josef Vébr a táboří u Budišova na Třebíčsku. Toto táborové místo vydrží po čtyři léta až do roku 1940, kdy je tábor rozeznán Němci (a tajně dokončen v Budišovské škole). Od roku 1938 fungují ustavičně vlčata pod vedením

Jana Navrátila (Cvrčka). V té době již vede středisko Ladislav Svoboda (Mrož), který jej provází druhou světovou válkou. Oddíly se schází v malé klubovně v hotelu Passage (dnes Slovan na Lidické ulici) přinejmenším od první poloviny 30. let, a to až do té doby, než ji Němci zabaví (a zakážou skauting).

Z PAMĚTÍ VŮDCE TŘINÁCTKY

„Do 13.Bo jsem vstoupil v lednu 1925 a byl jsem zařazen do družiny Hadů, jejímž rádcem byl bratr Szpak. Brzy jsem se stal podrádcem této družiny. Byla to moje první funkce ve skautské organizaci. Od roku 1927 do roku 1929 vedl oddíl br.Ing.Hanzelka – Sup Bělohav a v letech 1930–31 br.Eduard – Ureš (Ataman). Za br. Hanzelky jsem byl oddílovým rádcem a za br. Atamana jsem se stal zástupcem vedoucího.

Změnila se barva oddílového skautského šátku (tehdy nebyl jednotný šátek v celé organizaci) na běžovou – drapovou. V této barvě byla také zhotovena oddílová vlajka se siluetou Špilberku. Původní barvy oddílového šátku byla modrá lemovaná žlutou. Tento šátek převzala smečka vlčat 13. Bo, kterou tehdy vedl br. Hugo Rosendorf – Krokodýl. V květnu 1930 se však smečka osamostatnila a oddělila od 13. Bo.

Br. Ulbricht převzal 13. Bo 1. října 1929 na oddílové schůzce.

V březnu 1931 jsem pracovní převzal vedení 13. Bo a oficiálně potom po školních prázdninách. Zástupcem vedoucího byl br. Beran starší a oddílovým rádcem byl br. Demisch spolu s br. Liborem Kubešem (zemřel v roce 1945 po svém návratu z německého koncentračního tábora!).

Kromě vedoucího oddílu jsem později vykonával v okrese Brno 1

další funkce: od prosince 1931 zástupce sborového vůdce 4. brněnského sboru, od května 1933 jsem se stal sborovým vůdcem. Od října 1935 zástupcem sbor. vůdce 2. sboru, od března 1936 vůdcem tohoto sboru.

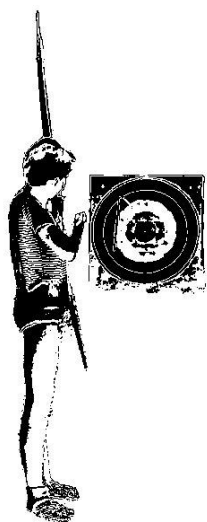
Dekret na jmenování skautským vůdcem, podepsaný br. náčelníkem Svojsíkem byl vystaven 1. června 1933. Dne 10. 6. 1937 mne náčelnictvo jmenovalo instruktorem.

Po prohlídce bytu mi členové Gestapa předali nařízení říšského protektora z 28. října 1940 o zrušení JUNÁKA. Po květnu 1945 jsem dále pracoval jako instruktor MLŠ a v červnu 1946 jsem byl kooptován do náčelnictva junáckého kmene. V listopadu 1946 mi náčelnictvo udělilo stříbrný lístek za junáckou službu "20 let".

Ještě k prvním létům oddílu, které také nakonec poznamenala německá fašistická okupace: Zástupcem zakladatele Třináctky byl br. Navrátil, později technik-inženýr Zemského úřadu v Brně. Druhým zástupcem byl br. Perlhafter, hoch židovského původu, který zřejmě zahynul za okupace v koncentračním táboře.

Za br. Pozdiška byl 13. Bo nejpočetnějším brněnským oddílem a vyvíjel všestrannou skautskou a sportovní činnost: cvičení venku i v tělocvičně, cyklistiku atd.“

Nosál, L.: Paměti, 1947

TŘINÁCTKA ZA VÁLKY

Dne 28. října 1940 je vydáním říšského protektora K. von Neuratha organizace Junáka rozpuštěna a jakákoliv skautská činnost zakázána. Po poradě s oblastním velitelem Junáka Františkem Hanzelkou (Supem Bělohlavem) oddíl funguje dál v téměř nezměněné podobě a se stejným programem dál pod hlavičkou různých oficiálních organizací a v Mládeži Národního souručenství³ (MNS). Nejvýznamnější je asi kroužek Mladého hlasatele „Poslední Mohykán“ pod vedením Ladislava Svobody, ostatními členy vedení jsou Miroslav (Mirko) a Bořivoj (Borko) Koldovští, Jan Navrátil (Cvrček), Josef Vébr a další. Pro vlčata byly vytvořeny „Mladé kmeny“. Vedení se scházelo v klubovně Zemanovy kavárny.

Od jara 1942 dochází k dalším omezením a oddíl začíná pracovat jen s nejvěrnějšími členy. V zimě zřizují vedoucí oddílu v rámci MNS Školu budoucích činovníků a mají nad ní veškerou pravomoc, takže do ní povolávají jen vybrané jedince. Jejím cílem je vychovat budoucí činovníky, kteří se budou podílet na vedení oddílu po skončení války. Oddíl se zároveň snaží docílit vysoké organizovanosti a akceschopnosti.

Po ochabnutí MNS roku 1943 přechází oddíl pod Sportovní sdružení Helgoland s hřištěm v Řečkovicích a tělocvičnou v Pisárkách. To umožňuje široký chod oddílu i po ideové stránce. Některé schůzky se konají v bytě u Jana Navrátila (Cvrčka) ve Veselé ulici.

³ Národní souručenství – politické uskupení, jehož členem musel být za protektorátu téměř každý (asi 97% populace). Účelně mělo demonstrovat politický souhlas s fašistickým režimem, fakticky se pod jeho hlavičkou skrývaly různé organizace.

Od podzimu 1943 je oddíl zapojen do celostátní ilegální organizace Odboj české mládeže (OČM), do jejíhož čela na Moravě je následně postaven Bořivoj Koldovský (Borko), člen vedení oddílu. Jeho bratr Miroslav Koldovský (Mirko), který působí v Praze, je spojkou mezi moravskou a pražskou větví OČM. Dalšími odbojovými organizacemi, do nichž byl oddíl zapojen, jsou např. Národní hnutí za svobodu vlasti, Národní revoluční armáda, ilegální skupina „Pro Vlast“ a jiné. Důležitým bodem činnosti byla komunikace a spolupráce mezi jednotlivými skupinami. Jeden ze členů oddílu, Walter Sinaiberger, již roku 1940 emigroval do Palestiny, odkud se dostal do spojeneckých vojsk a bojoval mj. u Tobruku. Po osvobození se vrátil zpět do republiky (po komunistickém převratu opět emigroval, vrátil se roku 1968, o tři roky později zemřel).

Oddíl v rámci odbojové činnosti vydával falešné doklady, vypracoval plány letecké továrny Diana v Tišnově a kompletní plány zákopového opevnění města Brna (člen oddílu V. Žilka je předal přes Ostravu do Třebíče, kde byly předány skokanskému roji Rudé armády). Dále se podílel na finanční a materiální pomoci různým partyzánským skupinám (např. sk. Milana Genzerka na Skaličce) a vyloupil skladiště vojenského materiálu pro potřeby III. úderné rotý generála Luži.

Pro svou odbojovou činnost byl Bořivoj Koldovský (Borko) roku 1945 zatčen a vězněn gestapem, vyslýchán, nicméně nepromluvil. Zbytek války strávil v koncentračním táboře Flossen-burg, z něhož se naštěstí po osvobození vrátil a dále působil v oddíle. Na sklonku války byl vyslýchán i Jan Navrátil (Cvrček), rovněž nepromluvil. Po návratu z koncentračního tábora roku 1945 zemřel Libor Kubeš, předválečný oddílový rádce. Na následky válečných útrap zemřel roku 1946 Miroslav Koldovský (Mirko).

Akceschopnost a organizovanost členů oddílu se osvědčila především koncem války, při vyprošťování lidí z trosk po bombardování Brna a při zastupování poštovní služby neprodleně po osvobození.

Za svou činnost během okupace byli tři členové střediska odměněni náčelnictvem Junáka: Miroslav Koldovský zlatým, Bořivoj Koldovský stříbrným a Jan Navrátil bronzovým stupněm Junáckého kříže „Za vlast 1939–1945“.

„Pomocné jednotky se uplatnily 20. listopadu 1944 při ničivém náletu na Brno při záchranných pracích civilního obyvatelstva. Po osvobození Brna jsme podle dohody ze dne 15. 5. 1945 s předsedou Zemského Národního výboru zřídili "Spojovací službu čs. mládeže", která po několik dnů, ve dne i v noci, vykonávala kurýrní službu, do té doby, než začala pracovat opět státní pošta.“

Koldovský, B.: Doplnující údaje ke zprávě bratra Mrože o činnosti oddílu za války, 1945

Zhruba patnáctý pokus o postavení tee-pee

Inti: „Už se nedivím, že ti indiáni vymřeli!“

Z VLČETE VLKEM

„V roce 1940 jsem navštěvoval 2. třídu obecné chlapecké školy na tehdejší Dlouhé (nynější Staňkově) ulici. Jednoho dne náš třídní učitel, pan Vaněk, nás vyzval, abychom se ještě s několika dalšími třídami odebrali do tělocvičny k nějakému kouzelnickému vystoupení. Vystupovali tam dva, z našeho pohledu druháků a třetáků, dospělí muži (jak jsem se později dověděl, bratr Jenda Navrátil – Cvrček a Jirka Kuliš), kteří předváděli různé kousky, pro nás zajímavé. Na závěr nás pozvali do skautského oddílu 13. Brno. Tak se stalo, že ještě s dalšími spolužáky – mým bratrancem Lubošem Pištělákem, Lubošem Směšným, Milanem Lázníčkou a Ferkou, i s jinými – jsme se stali nováčky smečky vlčat 13.Bo.

Klubovnu jsme tehdy měli v jedné z obchodních místností v pasáži tehdejšího hotelu Passage (nyní hotelu Slovan). Byli jsme žlutá šestka, naším rádcem byl krátký čas br. Milan Kopřiva –

Mik, a po něm, tuším, br. Rihošek či tak nějak.

Činnost ve smečce nás všechny velmi bavila, skládali jsme vlčácké zkoušky, a já si moc dobře pamatuji, že největší hrozbou ze strany rodičů byl zákaz účasti na výletě. Pamatuji se, že jsme jako vlčata "Třináctky" bojovali v každoroční soutěži „O totem Supa Bělohlava". V roce 1940 jsme se umístili, pokud si pamatuji, na druhém místě, a získali dřevěný totem s postavou vyjícího vlka – to vše na ozdobné holi s třásněmi.

V létě jsme po velkých přípravách jeli na tábor do Budišova u Třebíče. My, vlčata, jsme bydleli společně ve velkém stanu – hán-gáru. Skauti spali ve stanech jehlanech po dvou. Tábor se začal konsolidovat, když asi po deseti dnech přišlo psaní – vlastně rozkaz – od německého okresního hejtmana, že tábor se okamžitě ruší. (Ale tábor jsme stejně tajně dokončili v budišovské škole.)“

Uvarov, O.: Mé vzpomínky, 1995

POVÁLEČNÝ ROZMACH

Junácká organizace je obnovena téměř ihned po osvobození, stejně tak 13. oddíl. Díky své činnosti za války nabyl všeobecného věhlasu a o jeho členství se nyní uchází na 250 nováčků. Vzhledem k dobře připravenému mladému vedení je Třináctka schopna nové členy pojmout a v období největšího rozmachu tak má přes 220 stálých členů. Ti jsou rozděleni do šesti rot po 3 družinách, z nichž každá má kolem dvanácti členů, a to včetně jedné roty mladších chlapců, vlčat, pod vedením Jana Navrátila (Cvrčka). Jednotlivé roty vedou pod patronací vůdce oddílu Ladislava Svobody (Mrože) dále Bořivoj Koldovský (Borko), Jiří Kuliš, Miloslav Slabák, Jan Zháněl a další. Svou činnost započali i roveři, složení především z rádců.

Ještě toho léta, dva měsíce po posledních bojích, vede tábor z koncentračního tábora se navrátilší Bořivoj Koldovský (Borko). Přes šedesát chlapců je ubytováno v dřevěných srubech stavěných původně pro rudoarmějské důstojníky nedaleko Jimramova. Mimo skautskou činnost jsou na programu, jak je v té době zvykem, pomocné práce na žních. Další rok vede tábor B. Koldovský u Máčova Mlýna na Želetavce, roku 1947 Vratislav Fibinger u Domaníže v Pováží na Slovensku a roku 1948 Zdeněk Vaďura u Mýta pod Ďumbierom.

V listopadu 1945 se na Cvrčkův popud pod vedením Anny Machové schází první družinka skautek, která se postupně rozrůstá a na jaře následujícího roku dokonce dokáže zaštitit první družinku mladých děvčat, světlušek. Na první tábor vyráží skautky roku 1946 k Vranovské přehradě, následující rok na Vysočinu a roku 1948 pořádají putovní tábor v Tatrách.

Vzniká středisko jako takové, sestávající z chlapeckých oddílů skautů a vlčat a z dívčích oddílů světlušek a skautek (roveři

působili jako vedení skautského oddílu). Chlapecký oddíl se schází v nové klubovně, přepracovaném třípokojovém bytě po Němcích v domě u Jana Navrátila (Cvrčka) na Veselé ulici č. 39. Děvčata nachází klubovnu v suterénním pokoji na Lidické ulici.

PRVNÍ POVÁLEČNÉ TÁBORY

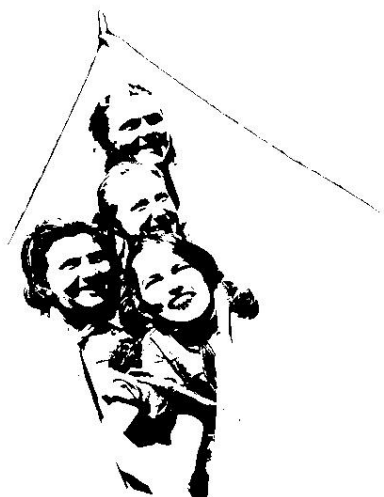
„Dnes to už není, jak bývalo za našich skautských časů! V prvních letech po druhé světové válce, tj. v létech 1945–1948 jsme si jezdili na tábory nákladními vagony tak jak se přepravovaly armády tehdejších spojeneckých vojsk.

Bylo to romantické. Tak jsme jeli i na první poválečný tábor do Jimramova. Tábor byl postaven sovětskou armádou a sestával z mnoha dřevěných domečků z krásného nového dřeva. Byly v nich noclehárny, kuchyně a jídelny pro důstojníky. Dřevo si sověští vojáci vzali z několika okolních pil a asi za ně neřekli ani zaplatí pánbůh.

Časově zapadal tento tábor do žňových prací – konkrétně do sklizně pšenice a žita. Program tábora byl tedy zaměřen hlavně na pomoc našim zemědělcům při žních, ale večer jsme se scházeli při písničkách u táboráků, abychom našemu nacisty utlačovanému mládí vynahradili ztracená léta...

Od tehdejšího pana ministra zemědělství, komunisty Ďuriše, jsme na konci tábora dostali za žňovou pomoc plechový odznáček s obilními klasy a se zápěstím ruky, držící kladivo. Tím kladivem nás pak už za tři roky tloukli držitelé moci po hlavách.“

Drábek, J.: Naše cesty na tábory, 1992

TEMNO

S převzetí moci komunisty přichází nové zákazy činnosti pro Junáky a tedy i pro Třináctku. Oddíly jsou tlačeny do pionýrů a mají povinnost hlásat komunistickou ideu, dívčí oddíl kvůli bezpečnosti raději svou činnost ukončuje. Fungování je značně omezeno. V roce 1949 ještě jede zredukovaný chlapecký oddíl na „budovatelský tábor“ k Volarům na Šumavu a roku 1950 k Mladkovu v Orlických horách (skautský program je nahrazen většinou sbíráním lesních plodů pro místní podniky), 13. září 1950 však dochází k úplnému rozpuštění Junáka a oddíl přerušuje svou výchovnou činnost. Dále se schází jen vedení oddílu, a to tajně. Za svou činnost je zatčen jeden ze členů vedení, Alois Durdák (Luis), a poté je šest let vězněn (Znojmo, Cejl, Val-tice, uranové doly Jáchymov).

K výchově se vedení uchyluje až v šedesátých letech, během mírného uvolnění poměrů. V roce 1963 zakládá Jan Navrátil (Cvrček) se svou ženou Libuší (Balunka) „Pionýrský tábornický oddíl“ (PTO) při ZDŠ Kotelářská 4. Jde sice o experiment, ale náplň programu je skautská. V letech 1964 a 65 dokonce PTO vyjíždí na tábory k Zubří. Díky dalšímu uvolnění režimu a podpoře v řediteli školy může oddíl od roku 1966 pracovat na plno (stále pod pionýrskou hlavičkou) a připravit tak půdu pro další chod střediska, následující dva roky je pořádán tábor u rybníka Kuchyně u Pikárce.

„Soudili mě podle zákona na ochranu republiky, měl jsem navrženou velezradu a špionáž. Padaly tam takové důvody, že jsem mohl například jako konfident prozradit skutečnosti typu, že třeba v Brně na náměstí Svobody jezdí tramvaje, tak to bylo absurdní.“

Výslechy bych nikomu nepřál, mám zničené palce na nohou, funguje mi jen jedna ledvina. Když vás chytlo pět šest chlapů s pendreky nebo elektrickým kabelem... tak mě občas nosili v dece. V Brně na třídě Kapitána Jaroše, kde mě na pobočce státní bezpečnosti vyslýčali, by se možná na stěnách našla ještě krev, nejen má...”

Durďák, A.: Vzpomínky na komunistickou diktaturu (ústně),
2007

CVRČEK

příběh snad nejzasloužilejšího vůdce Třináctky Jana Navrátila

Prvního dubna roku 1922 přichází do rodiny Navrátilů z Kroměříže již pátý potomek, malý Jeník. Kvůli otcovu živobytí se rodina stěhuje na Veselou ulici do Brna, kde jsou pro vazače knih lepší podmínky. Votcově podnik, kde nechává své knihy tisknout i Velen Fanderlík, nestor brněnského skautingu, se Jenda seznamuje se skautskou tematikou a nechává se jí nadchnout. Velen mu radí, ať zkusí oddíl sídlící u hotelu Passage. Roku 1934 tedy Jan Navrátil vstupuje do 13. chlapeckého oddílu.

Již roku 1938, ve svých šestnácti letech, vede Cvrček, jak mu později říkají, vlčata. Přes válku setrvává ve vedení oddílu a zapojuje se do odboje; následně je krutě vyslýchán, ale mlčí. Za činnost za války mu náčelnictvo posléze uděluje bronzový Junácký kříž „Za vlast 1939-1945“.

Po osvobození je Cvrček samozřejmě u obnovy oddílu, vede rotu vlčat. Po opětovném zákazu je jeden z těch členů vedení, kteří se tajně stykají. Později se svou

ženou Libuší (vůdkyně Balunka) zakládají Pionýrské tábornické oddíly při ZDŠ Kotlářská, kterou navštěvují obě jejich děti, Ivo a Zorka.

Od té doby je Cvrček de facto neustálým vůdcem střediska – během obnovení, za zákazu a přechodu pod TOM a za opětovného obnovení – až do roku 2003, kdy vedení ze zdravotních důvodů předává. Jeho zásluhou je například dvojí stavba srubu v Lužánkách, stavba základny Strážná a mnoho jiných aktivit jako časopisy, soutěže, tábory, akce... Ale především chod celého střediska. 30. listopadu 2007 nás bratr Cvrček navždy opustil.

Předtáborová rada

Pešni: „Rozcvičky byly loni na táboře pěkně odfláklý. Chodilo se zevlíť do lesa, jen tak aby se neřeklo.“

Lassie: „Zrušíme rozcvičky.“

OBNOVENÍ TŘINÁCTKY

Ihned, jak to je možné, se Junák 17. března 1968 obnovuje. Po rychlé domluvě s rodiči dětí jsou podány přihlášky, a tak začíná úředně existovat 13. středisko se všemi pravomocemi a všemi oddíly: skauti, skautky, vlčata, světlušky, roveři coby rádcové jednotlivých oddílů a nově samostatný oddíl oldskatů, kteří sestávají ze starých členů. Vedoucím střediska je Jan Navrátil (Cvrček), dívčí kmen vede jeho žena Libuše (Balunka). Anna Machová se stává místonáčelní Junáka.

Středisko mělo díky popularitě téměř 200 členů. Jako klubovna zpočátku sloužil Dům dětí a mládeže v Lužánkách. V dubnu 1968 byl pořádán rádcovský kurz u Veverské Bítýšky a byli tak vychováni potřební činovníci, v létě byl uspořádán tábor u Máčova mlýna na Želetavce.

Vedení střediska se podaří získat starou boudu po velbloudovi na kraji Lužáneckého parku a po následující dva roky ji svépomocí rekonstruuje a vybavuje pro skautskou činnost, což se v průběhu roku 1970 daří a 28. října je srub slavnostně předán středisku. Roku 1969 táboří dívčí a chlapecký kmen samostatně opět na březích Želetavky u Máčova mlýna, následují rok, v počtu 90 členů, u Radostína na Oslavce.

SRUB A. B. SVOJSÍKA

dřevěná klubovna u dopravního hřiště v Lužánkách

V poválečných letech 1945-48 po odchodu jistého cirkusu zůstal v Lužánkách bavit místní děti velbloud jménem Sumatra. Jako stáj mu byla vybudována hrubá dřevěná bouda...

Ta byla následně využívána zahradníky jako odkládiště pro materiál až do doby, než ji roku 1968 získal pro nově vzniklé skautské středisko Jan Navrátil (Cvrček). Za dva roky tvrdé práce celého střediska byly v budově vytvořeny tři vybavené zateplené klubovny. 28. října 1970 je srub slavnostně zprovozněn, avšak jen aby jej mohl o necelé dva měsíce později zabavit stát za provozování skautské činnosti.

Po revoluci získává Jan Navrátil (Cvrček) srub opět do patronátu střediska, pozemek je dokonce po dlouhém zařizování přepsán jako střediskový majetek. Kvůli špatnému stavu stavba začíná nanovo, a ve větším rozsahu. A 28 let po prvním otevření, 28. října 1993, je srub slavnostně otevřen a pojmenován po zakladateli českého Junáka. Do roku 2008 je správcem srubu Josef Drábek, později Michal Zedníček (Pešni), Adam Benda (Falco) a Jan Zoder (Inti), dnes je správcem Marek Troščák (Shade).

Psaní sms z Jeseníků

Majki: Nemam signal, nemuzu odpovedet, cau.

NORMALIZACE

Roku 1970 je však Junák opět zakázán a oddíl vstupuje navenek do „Stanice mladých turistů“. Ve skutečnosti se však prakticky nic nemění, výchova zůstává skautská. Nicméně počátkem prosince přichází do nově zrekonstruovaného a vybaveného srubu kontrola z Pionýra, zjišťuje zásadní rozkol s prorežimní ideologií a srub zabavuje (ještě tu noc je budova úředně zapečetěna). Členům střediska přichází pozvánky do pionýrů, kam ale nikdo nepřestupuje.

Zpočátku je situace nejistá a oddíly se schází v bytech svých členů, nejčastěji u Navrátilů, nebo na výletech v přírodě. Tak přecházejí asi jeden rok, po němž se opět nachází řešení: fungování jako Turistické oddíly mládeže (TOM) při TJ Tesla Brno, které byly dříve zrušeny a mohou být „obnoveny“ vedoucími z někdejšího 13. skautského střediska.

Ve vedení TOM je tak vedení původní Třináctky, takže je menší šance na prozrazení vcelku skautské činnosti. Díky laskavé patronaci předsedy TJ Tesla Jana Šmerdy a později i Václava Sochora a Vlastimila Hnilicy se daří přečkat po zbytek období totality. A to i díky mlčenlivosti Jana Navrátila (Cvrčka), který je nucen podávat výsledky na KV KSČ a StB.

Poté, co se oddílům daří několikrát sehnat a vybavit klubovny a ty jsou pokaždé státem zabaveny, je roku 1972 domluvena suterénní prostora na Veverí ul. č. 61, která po přestavbě oddílům již zůstává. TOMy začínají se třemi oddíly, postupně se však rozrůstají. Během půl roku mají přes 90 členů, nakonec je vytvořeno celkem šest oddílů: dva oddíly Lvíčat (vlíčat), jeden Včelek (světlušek), dva chlapců (skautů) a jeden dívek (skautek). Chlapecké oddíly vede po celou dobu Jan Navrátil (Cvrček), dívčí oddíl jeho žena Libuše (Balunka), které později pomáhá

její dcera Zora Pospíchalová (Zorka). Oddíl skautů na sklonku totality vedou Radim Mikš (Jamvo) a Bedřich Horný (Nab).

Skautské kroje jsou nahrazeny zelenými košilemi s třásněmi, odborky jsou vlastnoručně vyráběny. Stezka o dvou stupních zůstává zachována, jen je zdůrazněna příroda a správné přežití v ní. Skautská ideologie je podpořena Setonovou indiánskou tematikou, středisko přijímá jméno indiánského náčelníka Hiawathy. Zachován je i družinový systém nebo dokonce např. Tři orlí pera. Každý rok se jede na čtyřtýdenní tábor pod stany, mnohdy až se 120 členy.

První „TOMácký“ tábor probíhá u Radostína na Oslavce roku 1971, chlapecký oddíl v té době tábořil samostatně ve Vysokém Poli na Vysočině. V letech 1971 a 72 se táboří na Želetavce u Dlaskova mlýna, v letech 1974-80 u rybníka Vilímek na Pelhřimovsku, v letech 1981-83 u rybníka Křišťan u Radenic na Vysočině a v letech 84-88 opět u Vilímku, kde Včelky a Lvičata pokračovali i následujícího roku. Starší chlapci a děvčata táboří roku 1989 pod vedením Zdeňka Součka (Žirafy) ve stanech teepee u rybníka Horní Mrzatec u Telče.

„My, kteří jsme vedli děti po těch těžkých 40 let, kteří jsme doufali v návrat svobody, bychom chtěli dnešním skautům a skautkám říci, že jen možnost svobodně a beze strachu se pozdravit skautským pozdravem je pro nás obrovským vítězstvím a odměnou.“

Navrátil, J.: Z minulosti do přítomnosti brněnských třináctek,

1996

PERIODIKA V NAŠEM STŘEDISKU

časopisy, zpravodaje, oběžníky, wampумы, pravidelné občasníky

Nejstarším doloženým střediskovým periodikem je časopis Třináctka, vydávaný střediskem po válce ve velkém nákladu. Byl z finančních důvodů určen všem brněnským skautům, a to v době, kdy pravidelně nevycházel ani centrální Skaut-Junák. Od roku 1946, kdy byl poprvé vytištěn, však vyšla jen tři čísla.

Zhruba ve stejné době vydávala chlapecká družina Vlků vlastní časopis Pim-Pam, vytvářený ručně v jediném exempláři.

Po příchodu komunistického režimu byla publicistická činnost utlumená. V rámci PTO vycházel časopis Čidoligo. Po obnovení vycházel mezi lety 1968-70 táborový speciál Bihaveta.

V rámci TOMů později vycházel Tomík. Po přijetí oddílového jména Hiawatha začal být vydáván „wampum“ Hiawatha.

Po zlegalizování skautingu se žurnalistická činnost značně rozkvetla. Nutno zmínit dívčí oběžník Červotoč (nejstarší doložený výtisk z roku 1996), se kte-

rým ovšem prokazatelně zároveň vycházel i chlapecký časopis. O pár let později vydávala děvčata časopis Norsu, již poněkud graficky vyzrálejší. V té době (tj. zhruba před rokem 2000) byly v oběhu celkem až čtyři (!) nezávislé zpravodaje. Kromě zmiňované Norsu vycházel i proslulý měsíčník Stopa(ř), a to v nákladu 50 výtisků. Z této doby pochází rovněž i „1. Číslo nového časopisu Světlušek“ (30ks). Nicméně za hlavní nástroj informovanosti se stále vydával střediskový wampum Hiawatha. Toho se za měsíc vydalo na 200 kusů (!!!).

Později, zpravodajství tohoto typu postupně upadalo, především co se týče kvantity. Poslední periodikum, Stopař, vyšlo naposledy v listopadu 2003. Co do obsahu, stylistiky a grafického provedení však snad ze všech časopisů nejvyzrálejší.

Od roku 2009 opět začíná každé dva měsíce vycházet časopis Hiawatha, a to v nákladu kolem 70 výtisků.

ZNOVUOBNOVENÍ STŘEDISKA

Ihned po revoluci, 2. prosince 1989, je obnoven Junák. Třinácté středisko se do něj opět okamžitě připojuje jako jedno z největších a nejaktivnějších středisek v Brně. Oddíly jsou dobře připraveny na skautskou činnost, i když ne všechny – dva zůstávají pod TOM. Nicméně k 1. 1. 1990 středisko čítá opět na 90 členů.

Vlčata vede Jan Navrátil (Cvrček), později Josef Heumann (Šedák) a Josef Prokeš (Segwun). Skauty vede Radim Mikš (Jamvo) a Bedřich Horný (Nab), světlušky Libuše Navrátilová (Balunka), skautky Zora Pospíchalová (Zorka); z těch se po táboře 1990 odděluje 23. dívčí oddíl, spadá však stále pod 13. středisko. Vzniká nový oddíl oldskautů (složený většinou ze členů vl. 1945-1950 a 1968-70), a to různě pod vedením Jiřího Bartáka (Hafa), Radka Obrtela, Jana Zaháněla, Bořivoje Koldovského (Borka) či Aloise Durdáka (Luise), a oldskautek pod vedením Anny Machové.

Jako klubovna slouží stále suterénní prostory na Veveří ul. č. 61, po získání povolení a dostatečných financí (téměř ze tří čtvrtin od MŠMT) se roku 1990 začíná nanovo stavět srub v Lužánkách. Kolem roku 1993 se navíc daří zajistit klubovnu na Jiráskově ulici. Tábory jsou od roku 1990 pořádány opět na Želetavce.

Po táboře 1992 oznamuje Bedřich Horný (Nab) odchod ze střediska, a to s nově vzniklým 18. chlapeckým oddílem vybraným z nejlepších skautů Třináctky. Počátkem roku 1993 zakládá spolu s již dříve vyčleněným 23. dívčím oddílem 6. středisko a s podstatnou částí majetku získává i novou klubovnu na Jiráskově ulici. Oslabená Třináctka s posilami z oddílu roverů tehdy táboří opět na Želetavce. K 1. 1. 1994 vystupuje pod vedením

Blanky Hrazdírové ze střediska ještě navíc i nově vyčleněný 7. oddíl skautek („Dračí sedma“), které preferují vodácký program. Ve středisku tak zůstávají jen 13. oddíly, a to ve značně zredukovaném počtu.

ZÁKLADNA SUPA BĚLOHLAVA

skautská základna Strážná nedaleko Lelekovic u Brna

Nedlouho po založení SPJ navrhl jeho první předseda Daniel Šíma vedoucímu střediska Janu Navrátilovi (Cvrčkovi), zda by nechtěl využít areálu na vrchu Strážná u Lelekovic. Díky nedostatku dostupných ubytovacích zařízení se středisko rozhodlo na tomto místě vybudovat vlastní základnu.

Později bylo zjištěno, že to, co bylo považováno za houštinu, je vlastně skládka a zbořeniště. Dvacet pět let před tím na místě dnešní základny stála ozdravovna pro děti „Radost“.

„Co se dělo, když pár odvážlivců proniklo do této zelené džungle, to si nedovedete představit! Každou chvíli zaznělo udivené nebo zoufalé volání a srdcervoucí výkřiky: Tady je spadlá střecha!

Asi jsem šlápl na minu! Jsem u bunkru! Tady trčí ze země jakési roury! Pomóóó! Spadl jsem do podzemí!“

Navrátil, J.: Strom republiky uprostřed zbořeniště, 2003

Po sehnání povolení, financí, po provedení demolice a úklidu se v roce 1997 začala kopat studna a pokračovaly další práce, nejprve na hrubé stavbě a zarovnávání terénu, posléze na výsadbě nové zeleně a na dodělávacích pracích. Na staveništi je roku 1998 zasazena pamětní lípa, a po dalších čtyřech letech je roku 2002 základna otevřena, spravuje ji Radek Chmelař. Roku 2005 je pojmenována po někdejším vedoucím Třináctky, Františku Hanzelkovi. Ve stejném roce je postavena venkovní kuchyně a jídelna a správcovství přebírá Pavel Zedulka. Od roku 2007 je správcem Michal Zedniček (Pešni).

Po noci strávené ve sněhovém záhrabu

Šídlo (po kolena ve sněhu, jektaje zuby): „No není to ironie?
Právě pijete čaj wintertime...”

LUŽÁNECKÁ TŘINÁCTKA

Po dvou letech stavby je v Lužánkách 28. října 1993 slavnostně otevřen srub A. B. Svojsíka, jak je nově pojmenován. Jan Navrátil (Cvrček) prakticky znovu vytváří chlapecký oddíl, aby jej předal vedoucímu Josefu Prokešovi (Segwunovi). Vlčata vede J. Navrátil, světlušky jeho žena Libuše (Balunka), která ovšem při cestě na schůzku 29. dubna 1994 tragicky umírá a její břímě narychlo přebírá její dcera Zora Pospíchalová (Zorka), která do té doby vedla skautky. Vedení dívčího oddílu je pak dočasně spojeno s vedením oddílu chlapeckého.

V letech 1994 a 1995 se táboří opět na Želetavce (u Dlaskova mlýna), kde vlčata a světlušky zůstávají i roku 1996. V tomto roce skauti a skautky osidlují na léto tábořiště u Dolních Vilémovic na Třebíčsku. Následujícího roku jsou táborová místa prohozena, mladší oddíly táboří u Dolních Vilémovic a starší na Želetavce. V létě 1998 je provedeno velké stěhování táborového arzenálu k obci Senožaty na Pelhřimovsku, kde se od té doby každoročně pořádají všechny tábory. Od roku 1995 soutěží každoročně členové střediska ve Velké zimní střediskové soutěži talentů, nástupkyní Velké zimní soutěže vrámci TOMů. Soutěž je soustředěna na rukodělnou tvorbu pro členy v zimním období.

Od roku 1993 funguje při středisku Sdružení přátel Junáka (SPI), které sestává hlavně z rodičů členů. Jeho cílem je především materiální zajištění chodu střediska a oddílů. Jeho první předseda, Daniel Šíma, nabízí roku 1995 středisku k užití areál bývalé ozdravovny „Radost“ na vrchu Strážná nedaleko Lelekovic. Posléze je zahájena stavba střediskové základny, která je dokončena roku 2002 a od roku 2005 nese jméno „Základna Supa Běhlava“.

Vlčata vede Jan Navrátil (Cvrček) až do roku 1996, kdy vedení na krátko přebírá Jiří Nováček (Maugli), po němž nastupuje Radek Chmelař. U oddílu pomáhá Blažena Rudolecká (Bajka). Později vedení oddílu přebírají Ondra Labuda a Karel Otto (Waun), kteří jej roku 2007 předávají Petru Pospíchalovi (Sodžimu). Po něm oddíl vedou Jana Kučerová (Maki) a Petr Jarušek (Žblebt).

Skauty vede Josef Prokeš (Segwun) do roku 1996, kdy jej střídá Pavel Vrba (Čokta) a následně se ve vedení oddílu střídá více činovníků jako Jaroslav Bartoš, Karel Konečný, Ivan Tesař (Sim), Petr Pospíchal (Sodži) nebo Michal Zedníček (Pešni), až nakonec roku 2006 vedení přebírá Lukáš Ustrnul (Konoy) za dopomoci Tomáše Mátlu (Tomma). V posledních pěti letech oddíl opět sílí, roku 2010 dokonce vede samostatný táboroku Blízká je spolupráce s oddílem skautek, jako třeba společná celotáborová hra Survivor z tábora 2009.

Světlušky vede až do roku 2009 Zora Pospíchalová (Zorka), která je následně předává své mnohaleté spoluvedoucí Radce Ocáskové (Lassii). U vedení se později ocitá Ilona Brhelová (Bambi), oddíl získává název „Pídalky“ a roku 2010 je jeho vedení spojeno s vedením skautek. Programově jej vedou Katka Cimalová a Markéta Malenovská (Melissa).

U skautek se po odchodu Zorky z vedení od roku 1994 střídá mnoho různých vůdkyň a vůdců jako např. Josef Prokeš (Segwun), Lucie Kvasničková, Kateřina Vítková (Anemone), Zuzana Kerndlová (Šotek), Lucie Uvarová (Vitulka), Barbara Kalinová (Sojka), Filip Blažek (Ahmo) a Lucie Hájková (Polty). Od roku 2008 je pod novým jménem „Carcharias“ vede Barbora Zedníčková (Aya) za dopomoci Ivony Kuřilové (Waličky) a se zaměřením na bohatý zážitkový program.

Početný klub oldskautů vede od roku 1995 Pavel Mynář a Zdeněk Kolečkář (Kolečko). Klub organizuje besedy spojené s promítáním diapozitivů z cest jejich členů v cizině, besedy s odborníky přírodních věd (rostliny, přírodniny, jeskyňářství). Pravidelně se konají předvánoční vzpomínkové schůzky na bývalé členy nejen v klubovně, ale i u vánočního stromku v lesním prostředí. Účastní se skautských akcí (např. jambo-ree), a to na národní i mezinárodní úrovni.

Středisko vede do roku 2003 Jan Navrátil (Cvrček), po více než padesáti letech vedení jej předává Vladimíru Tesařovi (Pimovi). 30. 11. 2007 umírá J. Navrátil ve věku 85 let. Roku 2008 středisko přebírá Michal Zedníček (Pešni). Členy revizní komise jsou od obnovy nejprve Alois Durďák (Luis), později Pavel Mach, Ivan Tesař (Sim), Lucie Kvasničková, Dana Drápelová a dnes Zlata Barešová a Jiří Mynář. Hospodáři jsou Radek Chmelař, později Jiří Mynář a po něm Šárka Sonnková.

V roce 2003 nakrátko vzniká roverský kmen pod vedením Pavla Vrby (Čokty), ale funguje jen asi rok. O pár let později vzniká roverský kmen „Panteři“ pod vedením Karla Konečného a Michala Zedníčka (Pešni). Ten roku 2009 přechází v koedukovaný roverský kmen pod názvem „Hurikán“ a pod vedením Daniela Mátla (Šídla), Jindřicha Kerndla (Rubiho), Magdy Svobodové (Vlči) a Lucie Uvarové (Vitulky). Kmen chystá pro své členy (často vedoucí jiných oddílů) především oddychové akce (z letního tábora odletěli členové horkovzdušným balónem, jiný letní tábor strávili na farmě v Čechách, výlet do jeskyní...).

V roce 2009 probíhá poprvé každoroční střediskový závod „Cvrčkův memoriál“, nazvaný po dlouholetém vůdci střediska. Od roku 2010 pořádá středisko pod vedením Radky Ocáskové (Lassie) ve srubu v Lužánkách příměstské tábory, otevřené pro veřejnost vždy během letních prázdnin, kdy jsou oddíly na

táborech. Dětem je připraven program přes den, na noc zůstávají doma.

Díky aktivitě členů 13. oldskautského klubu je 10. dubna 2010 před Právnickou fakultou MU v Brně odhalen Pomník Edvarda Beneše, a to za čestné stráže mj. z řad členů střediska. Od tohoto roku je pod hlavičkou střediska pořádán lesní kurz Fonticulus Maděra.

V noci z 22. na 23. dubna 2011 neznámý pachatel zapaluje lužánecký srub, ten naštěstí díky včasnému příjezdu hasičů zůstává stát a může být i nadále v omezené míře používán pro činnost. V dubnu 2011 zakládá Petr Pospíchal (Sodži) v rámci střediska koedukovaný oddíl „Fénix“ pro mladší děti z Bosonoh, schází se v tamní Orlovně.

„Naše středisko má, řekl bych, hodně dobře našlápnuto nejen do dalších deseti let, kdy budeme psát naši historii. Těším se, až to vše pořádně oslavíme při stém výročí!“

Zedníček, M.: Přípravy 90. výročí (ústně), 2011

ZPRÁVA O SOUČASNÉ SITUACI STŘEDISKA

„Chlapecký oddíl pod vedením broku Konoye (vede od roku 2006) má již několik let ustálený počet chlapců kolem dvaceti. Běžnou skautskou činnost si zpestřují častými výpravami na kolech, lyžařskými výjezdy, novinkou je jejich zcela samostatný tábor bez kuchařek.

Taktéž vlčata přesahují počet dvaceti. Téměř celou dobu pomáhala vést vlčata ses. Bajka. Vlčata překvapují svými častými výpravami.

Skautky vede od roku 2008 Aya. Činnost mají pestrá a nápaditou. Počet dívek bohužel klesl pod 15.

Světlušky vede Kačka a Melissa. Mají sice pestrý program, ale málo výprav. Také světlušky bojují s nízkým stavem dětí (též pod 15).

Všechny oddíly se pravidelně zúčastňovaly akce „Postavme školu v Africe“.

Pod vedením Šídla opět vznikl v říjnu 2009 roverský kmen Hurikán, poprvé koedukovaný. Hurikáni mají celkem velký počet členů (16 plus ti, co někoho vedou), činnost s netradičními zážitkovými i naučnými programy. Na heslo „Služba“ je též každoročně pamatováno – účastí ve sbírce „Kapka“ a akcí pro LDNku

v Bílovicích (vánočními koncerty a pečením vánoček pro každého pacienta).

Stále vysoký je počet oldskautů (38, z toho 2 hostující a 9 nečlenů). Čtyři oldskauti jsou dokonce členy Svojsíkova oddílu (Anička Machová, Alois Durdák, Zdeněk Kolečkář a Miloslav Sekanina). Jejich činnost je pestrá a pravidelná, každý měsíc schůzky, téměř každý měsíc jednodenní výpravy... Jsou oprou a záštitou našim mladším oddílům.

Novinkou jsou od loňska příměstské tábory pod bravurním vedením Lassie a smíšený oddíl Fénix pod zkušeným vedením Sodžihó (15 dětí) v Bosonohách u Brna, který patří ke 13. středisku jako „detašované pracoviště“.

Letos naši skauti vyhráli v rámci města Svojsíkův závod, vlčata Totem Supa Běhlava a světlušky Lucerničku. Pravidelně vychází střediskový časopis Hia-watha pod vedením Iris a Regiho, pod vedením Karla Střediskový ilustrovaný zpěvník.

Celkem vzato, myslím, že by měl Cvrček velkou radost z toho, jak počet dětí pomalu vzrůstá, kolik je ve středisku odhodlaných, mladých, schopných lidí a co všechno už dokázali!

Pospíchalová, Z.: Historie 13. skautského střediska v Brně, 2011

PŘEHLED HISTORIE STŘEDISKA

90 let v datech a dobovém kontextu

- 1921 – **založení 13. chlapeckého oddílu**
- 1922 – vyhlášen SSSR
- 1929 – fungování vlčácké smečky; krach na newyorské burze
- 1933 – Adolf Hitler u moci
- 1938 – Mnichovský diktát
- 1939 – počátek druhé světové války
- 1940 – rozeznán tábor u Budišova; Junák rozpuštěn; oddíl zrušen
- 1943 – vedení oddílu zapojeno v odboji
- 1945 – osvobození; Junák obnoven;
rozmach střediska; založen dívčí oddíl
- 1946 – první družinka světlušek
- 1948 – komunistický převrat; omezení skautingu
- 1950 – Junák rozpuštěn
- 1956 – povstání v Maďarsku
- 1963 – vedení oddílu zakládá PTO
- 1968 – pražské jaro; Junák obnoven; úřední **založení 13. střediska**
okupace vojsky Varšavské smlouvy
- 1970 – dokončena stavba srubu; Junák rozpuštěn; středisko zrušeno
- 1971 – vedení oddílu zakládá TOM
- 1980 – polská Solidarity
- 1989 – sametová revoluce; Junák obnoven; středisko obnoveno
- 1991 – zánik SSSR
- 1993 – vznik SPJ; dva oddíly vystupují ze střediska;
dokončena **stavba srubu**
- 1994 – odchod vodáckého oddílu; tragická smrt Balunky
- 1995 – počátky jednání o stavbě základny Strážné
- 1998 – první tábor v Senožatech
- 1999 – vstup ČR do NATO
- 2002 – slavnostní **otevření Strážné**
- 2004 – vstup ČR do EU
- 2007 – umírá Cvrček
- 2010 – pořádán první příměstský tábor
- 2011 – založení nového oddílu v Bosonohách

1921–2011

Na táboráku

Karel: „Tak řekněte, jakou písničku mám zahrát teď!“

Inti: „Nějakou písničku s co nejmíň slovy...“

Karel: „Mno...“

Inti: „...nebo úplně beze slov, to bych mohl zpívat taky.“

REJSTŘÍK

18. chlapecký oddíl.....	39	Červotoč.....	37
23. dívčí oddíl.....	39	Čidoligo.....	37
6. středisko	39	Čokta.....	44, 45
7. dívčí oddíl	40	Čuňál	13, 15
Ahmo.....	44	Dalešice.....	13
Ataman.....	13, 15	Dejmek, J.....	13
Aya	44, 47	Demisch.....	15
Baden-Powell, R.....	9, 10	Diana (továrna).....	18
Bajka.....	44, 47	Dlaskův mlýn.....	36, 43
Balunka.....	27, 29, 31, 35, 39, 43, 49	Dolní Vilémovice	43
Bambi.....	44	Domaníž	23
Barešová, Z.....	45	Drábek, J.	25, 33
Bartoš, J.....	44	Dračí sedma.....	40
Barták, J.	39	Drápelová, D.....	45
Bělá	13	Drášilová, N.....	47
Benda, A.....	33	Dům dětí a mládeže.....	31
Bihaveta	37	Durďák, A. 27, 28, 39, 45, 47	
Birkenhead	11, 13	Falco	33
Bitov.....	13	Fanderlík, V.....	29
Blažek, F.....	44	Fénix	46, 47
Borko	17, 18, 19, 23, 39	Fibinger, V.	23
Bosonohy.....	46, 47, 49	Flossenburg	18
Brhelová, I.	44	Fonticulus Maděra	46
Brownsea	9	Genzerek, M.....	18
Budišov.....	13, 21, 49	gestapo	18
budovatelský tábor	27	Haf.....	39
Carcharias.....	44	Hanzelka, F.....	9, 11, 13, 15, 17, 41
Cejl	27	Helgoland, sportovní sdružení.....	17
Címalová, K.....	44, 47	Heumann, J.....	39
Cvrček.....	14, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 39, 41, 43, 44, 45, 47, 49	Hiawatha.....	36, 37
Cvrčkův memoriál	45	Hiawatha (časopis)....	37, 47
časopis	37	Hnilica, V.	35
		Holná	13

Horní Mrzatec (rybník).....	36	Kuliš, J.....	21, 23
Horný, B.	36, 39	Kuřilová, I.	44
Hrazdírová, B.....	40	KV KSČ.....	35
Hurikán.....	45, 47	Kvasničková, L.	44, 45
Chmelař, R.....	41, 44, 45	Labuda, O.	44
Inti.....	33	Lassie.....	44, 45, 47
Iris.....	47	Lelekovice.....	10, 11, 41, 43
Jáchymov.....	27	Lidická ul.....	24
jamboree.....	11, 13, 45	Lucernička světlušek.....	47
Jamvo.....	36, 39	Luis.....	27, 28, 39, 45, 47
Jarušek, P.....	44	Luža, gen.....	18
Jimramov.....	23, 25	Lužánky... ..	29, 31, 33, 39, 43, 45
Jiráskova ul.....	39	Lvíčata.....	35, 36
Junácký kříž.....	11, 19, 29	Mácův mlýn.....	23, 31
Junák – český skaut.....	9	Maděra, Fonticulus.....	46
Kalinová, B.	44	Mach, P.....	45
Kapitána Jaroše, tř.....	28	Machová, A.....	23, 31, 39, 47
Kapka.....	47	Maki.....	44
Kerndl, J.	45	Malenovská, M.....	44, 47
Ketkovický mlýn.....	13	Mátl, D.....	45, 47
Koldovský, B.. 17, 18, 19, 23,	39	Mátl, T.....	44
Koldovský, M.	17, 18, 19	Maugli.....	44
Kolečkář, Z.....	45, 47	Melissa.....	44, 47
Kolečko.....	47	Mik.....	21
Konečný, K.	44, 45, 47	Mikš, R.	36, 39
Konoy.....	44, 47	Mirko.....	17, 18, 19
Kopřiva, M.....	21	Mladé kmeny.....	17
Kotlářská (škola).....	27, 29	Mládež Národního soutěženství.....	17
Král, J.	47	Mladkov.....	27
Krokodýl.....	13, 15	Mladý hlasatel.....	17
Kroměříž.....	29	Mohelno.....	11
Křišťan (rybník).....	36	Moravská družina skautů	9
Kubeš, L.....	13, 18	Mrož.....	14, 17, 23
Kučerová, J.	44	Mynář, J.....	45
Kuchyně (rybník).....	27	Mynář, P.....	45
Kukačky.....	11		

Mýto pod Ďumbierom	23
Nab.....	36, 39
Národní hnutí za svobodu vlasti	18
Národní revoluční armáda	18
Navrátil, J.	14, 15, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 39, 41, 43, 44, 45, 47
Navrátilová, L.	27, 31, 35, 39, 41, 43
Nebeský, J.	10
Norsu.....	37
Nosál, L.	13, 15
Nováček, J.	44
občasník	37
oběžník	37
Obrtel, R.	39
Ocásková, R.	44, 45, 47
Odboj české mládeže	18
oldskauti ..	31, 39, 45, 46, 47
oldskautky	39
Orlické hory	13, 27
Oslavka	13, 31, 36
Otto, K.	44
Palestina.....	18
Panteri	45
Passage (hotel)	14, 21, 29
Pavlíček, D.	9
Pelhřimov.....	36, 43
periodikum.....	37
Pešni	33, 41, 44, 45
Píďalky.....	44
Pikárec.....	27
Pim.....	45
Pim-Pam.....	37
pionýr	27, 35
pionýrský tábornický oddíl	27, 29, 37, 49
Pisárky	17
Pomník Edvarda Beneše.	46
Poslední Mohykán	17
Pospíchal, P.	44, 46, 47
Pospíchalová, Z.	36, 39, 43, 44, 47
Postavme školu v Africe	47
Pozdíšek, F.	10, 13, 15
Pro Vlast.....	18
Prokeš, J.	39, 43, 44
příměstský tábor.	45, 47, 49
Radenice	36
Radost.....	41, 43
Radostín.....	31, 36
Regi	47
Rosendorf, H.	13, 15
roveři	23, 31, 39, 47
Rubi	45
Rudolecká, B.	44, 47
Řečkovice	17
Sdružení přátel Junáka ..	43
Segwun.....	39, 43, 44
Sekanina, M.	47
Senožaty	43, 49
Seton, E. T.	36
Shade.....	33
Sim	44, 45
Sinaiberger, W.	18
Skalička	18
Skaut–Junák (časopis)	37
skautky....	23, 27, 31, 39, 47, 49
Slabák, M.	23
Slovan (hotel)	14

Sodži	44, 46, 47	Telč	13, 36
Sochora, V.	35	Tesař, I.	44, 45
Sojka	44	Tesař, V.	45
Sokol	11	TJ Tesla Brno	35
Sonnková, Š	45	Tobruk	18
Součka, Z.	36	Tomík	37
SPJ	49	Tomm	44
Spojovací služba čs. mládeže	19	Totem Supa Bělohlava....	47
Sportovní sdružení Helgoland	17	Trenčín	13
srub.....	31, 39, 43, 45, 46, 49	Troščák, M.	33
Stanice mladých turistů .	35	Třeběnický mlýn.....	13
StB	35	Třebíč	43
Stopa(ř)	37	Tři orlí pera	36
Strážná	41, 43, 49	Třináctka (časopis).....	37
Sumatra	33	turistický oddíl mládeže	29,
Sup Bělohlav....	9, 11, 13, 15,	35, 36, 39, 43, 49	
17, 21, 41			
Survivor	44	Tvrdý, J.	9, 11
Svaz Junáků skautů RČS .	10	Ulbricht	13, 15
světlušky...23, 31, 39, 43, 49		Ureš, E.	13, 15
Svoboda, L.	14, 17, 23	Ustrnul, L.	44, 47
Svobodová, M.	45	Uvarov, O.	21
Svojsík, A. B.	9, 10, 11, 15,	Uvarová, L.	44, 45
33, 43		Vaďura, Z.	23
Svojsíkův oddíl	47	Vaďurové, bří	13
Svojsíkův závod	47	Valtice	27
Šedák	39	Včelky	35, 36
Šídlo	45, 47	Vébr, J.	13, 17
Šíma, D.	41, 43	Velká zimní středisková soutěž talentů	43
Škola budoucích činovníků	17	Velké Karlovice	13
Šmerda, J.	35	Velký pařezitý rybník	13
Špilberk	15	Veselá ul.	17, 24
Šumava	27	Veverská Bítýška	31
Tatry	23	Veveří ul.	35, 39
		Vilímek (rybník)	36
		Vitulka	44, 45
		Vlča	45

vlčata.	13, 17, 23, 29, 31, 39, 43, 44, 47, 49
Volary.....	27
Vranovská přehrada.....	23
Vrba, P.....	44, 45
Vysoké Pole.....	36
Waliča.....	44
wampum.....	37
Waun.....	44
Zaháněl, J.	39
Základy junáctví.....	9
zákon na ochranu republiky.....	27
Zedníček, M. ..	33, 41, 44, 45

Zedníčková, B.	44, 47
Zemanova kavárna.....	17
Zezulka, P.....	41
Zháněl, J.....	23
Znojmo.....	27
Zoder, J.	33
Zorka.....	36, 39, 43, 44, 47
zpravodaj.....	37
Zubří.....	27
Žblebt.....	44
Želetavka.	23, 31, 36, 39, 43
Žilka, V.....	18
Žirafa.....	36

Po návratu z výletu

Konoy: „A líbilo se mi, že jste si ode mě nechali dobře poradit.“

Devadesát let brněnských třináctek

Vychází 28. 9. 2011 pro potřeby 13. střediska "Hiawatha" Brno
v nákladu 100 výtisků.

Cena jednoho výtisku je 50,- Kč.

Vydavatel: MSD

ISBN: 978-80-7392-172-9

Junák – svaz skautů a skautek ČR
13. středisko "Hiawatha" Bmo